

Thinking Styles, Sensation Seeking, and Academic Achievement

Hassan Ahadi¹
Fatemeh Khoeini²

سبک های تفکر ، هیجان طلبی و

پیشرفت تحصیلی*

دکتر حسن احدی¹

دکتر فاطمه خوئینی²

تاریخ دریافت: 90/5/25 تاریخ پذیرش: 90/6/19

Abstract

This study aimed at investigating the relationships between thinking styles and sensation seeking, thinking styles and academic achievement, and sensation seeking and academic achievement. The target population of this study was comprised of all the undergraduate students studying art and mathematics at the Art and Architecture Faculty and Payambar Azam Educational Complex of Islamic Azad University, Central Tehran Branch. The final research sample included 928 students (266 males and 662 females) who were selected via stratified sampling. To measure the thinking styles and sensation seeking of the participants, Sternberg's thinking style Inventory and Arnett's Inventory of sensation seeking were respectively administered. The results of Pearson's correlation coefficient and t- test demonstrated that legislative, monarchic, oligarchic, anarchic, internal & liberal thinking styles had positive relationship with sensation seeking in male students. Legislative, judicial and liberal also had a positive relationship with sensation seeking in females whereas executive and conservative in females had a negative relationship with sensation seeking. Furthermore, males' legislative and hierarchic had a positive relationship with academic achievement. In females, however, academic achievement had a positive relationship with legislative, oligarchic, internal, and liberal, and a negative relationship with executive and conservative. Finally, no meaningful relationship was found between males' sensation seeking and academic achievement while there was a positive relationship between females' sensation seeking and academic achievement.

Keywords: Thinking styles, sensation seeking, academic achievement

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی رابطه سبک های تفکر با هیجان طلبی ، سبک های تفکر با پیشرفت تحصیلی و رابطه بین هیجان طلبی با پیشرفت تحصیلی انجام شد. جامعه آماری پژوهش شامل : کلیه دانشجویان رشته هنر و ریاضی دانشکده هنر و معماری و مجتمع آموزشی پیامبر اعظم واحد تهران مرکز دانشگاه آزاد اسلامی بودند . نمونه پژوهش شامل 928 دانشجو (266 پسر و 662 دختر) بود که به روش نمونه گیری طبقه ای نسبی انتخاب شدند. برای سنجش سبک های تفکر از پرسش نامه سبک های تفکر³ استرنبرگ و نیز برای اندازه گیری هیجان طلبی از آزمون هیجان طلبی آرنت⁴ استفاده شد. نتایج ضریب همبستگی پیرسون و آزمون t نشان داد که بین سبک های تفکر قانون گذار، فرد سالار ، جرگه سالار ، ناسالار، درون نگر ، آزاد اندیش و هیجان طلبی در گروه پسران رابطه مستقیم وجود داشت و بین قانون گذار ، قضاوت گر ، آزاد اندیش و هیجان طلبی در دختران رابطه مستقیم و بین اجرایی ، محافظه کار و هیجان طلبی در دختران رابطه معکوس وجود داشت و نیز بین قانون گذار ، پایورسالار و پیشرفت تحصیلی در پسران رابطه مستقیم وجود داشت و در دختران بین قانون گذار ، جرگه سالار ، درون نگر ، آزاد اندیش و پیشرفت تحصیلی رابطه مستقیم و بین اجرایی ، محافظه کار و پیشرفت تحصیلی رابطه معکوس وجود داشت و هم چنین بین هیجان طلبی و پیشرفت تحصیلی پسران رابطه معنی دار نبوده ولی در دختران بین آنها رابطه مستقیم وجود داشت .

کلید واژه ها : سبک های تفکر ؛ هیجان طلبی ؛ پیشرفت تحصیلی

*مقاله برگرفته از رساله دکتری می باشد.

1- استاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران، تهران، ایران.

2- دانش آموخته دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران، گروه روانشناسی تربیتی، تهران، ایران ،

khoeini_z@yahoo.com

¹. Professor, Islamic Azad University, Sciences and Research Branch

⁴. PhD Graduate, Islamic Azad University, Sciences and Research Branch (E-mail: khoeini_z@yahoo.com)

3 - Thinking Styles Inventory

4 -Arnett Inventory of Sensation Seeking

Corresponding author: Department of Educational Psychology, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

مقدمه

اسنادی است که در آن مشکل های موقتی و مختص به موقعیتی خاص در نظر گرفته می شوند .

یکی دیگر از ابعاد، وضعیت پایداری یعنی ثابت یا متغیر بودن علت های موفقیت و شکست است. تأثیر اولیه پایداری اسنادها، تغییر تفکرات برای موفقیت و شکست تحصیلی است و تأثیر ثانویه آن بر عواطف به ویژه افزایش عواطف برای اسنادهای پایدار است. ویژگی کنترل پذیری نیز به مجموعه ای از هیجان ها منجر می شود. اسنادهایی که در کنترل فرد هستند به احساس شایستگی یا گناه منجر می گردند، اما اسنادهایی که به وسیله دیگران کنترل می شوند احساس شخصی قدر شناسی یا خشم را به وجود می آورند (سیف، 1386). به این ترتیب رابطه بین سبک های تفکر، پیامدهای هیجانی و پیشرفت تحصیلی قابل توجه است.

از جمله مشکلات بزرگ آموزشی وجود یادگیرندگان است که دارای مفهوم خود¹⁴ یا خود پنداره سطح پایینی هستند. این مفهوم خود ضعیف از شکستهای یادگیرندگان در یادگیری یا پیشرفت تحصیلی حاصل شده است. این یادگیرندگان بین موفقیت و اعمال خود رابطه ای نمی بینند و شکست خود را به فقدان توانایی نسبت می دهند که این نوع تفکر ناسازگار است و باید آن را تغییر داد. در نتیجه تأکید مهم روشهای آموزشی معلمان در رابطه با افزایش مفهوم خود یادگیرندگان باید مبتنی بر تغییر دادن تفکر یادگیرندگان از فقدان توانایی به فقدان کوشش باشد یعنی یادگیرندگان با تغییر تفکر خود، هیجان هایی مثبت را در خود ایجاد کنند که به افزایش عملکرد آنها بیانجامد. لازاروس¹⁵ (1991) در پژوهش خود به این نتیجه رسید که افراد دارای تفکر مثبت، هیجان های مثبتی را تجربه می کنند و هیجان های مثبت موجب پیشرفت تحصیلی می شود. چنان که می دانیم تفکر و هیجان از مواردی است که علم شناختی به آن می پردازد. استرنبرگ (2003) سبک تفکر را به عنوان روشی که فرد می اندیشد تعریف کرده است. الگوی سبک های تفکر استرنبرگ

بررسی سبک های تفکر¹ نه تنها برای موقعیت های آموزشی و یادگیری مهم می باشد بلکه عاملی مهم برای شناسایی هیجان ها² به شمار می رود. عواملی مانند سبک های تفکر و هیجان ها می توانند پیشرفت تحصیلی³ یادگیرندگان را تحت تأثیر قرار دهند زیرا سبکی که افراد درباره خود فکر می کنند احساس و عملکرد آنها را تحت تأثیر قرار می دهد (تیمی⁴، 2007). اینکه هر یک از این عوامل چه رابطه ای با پیشرفت تحصیلی یادگیرندگان دارند، سیستم آموزشی را قادر می سازد که با دید عمیق تری به این مفاهیم بپردازد. سبک های تفکر اولویت های ما درباره چگونگی استفاده از هوش و استعداد های ما هستند (استرنبرگ⁵، 2003). هیجان نیز به معنای واکنش کلی، شدید و کوتاه ارگانیزم به یک موقعیت غیر منتظره همراه با حالت عاطفی خوشایند و یا ناخوشایند است (ایزارد⁶، 1991). هیجان ها و عواطف ما متأثر از سبک های فکری و اسنادهایی⁷ هستند که ما برای امور می آوریم، اینکه افراد با توجه به سبک تفکر خود چگونه به تعبیر و تفسیر موفقیت ها و شکست های تحصیلی بپردازند، قابل بررسی است.

بنا به نظریه واینر⁸ (1986)، به نقل کریمی (1386) علت هایی که افراد متعاقب تفکر خود برای شکست ها و موفقیت هایشان برمی گزینند دارای سه بعد است که عبارت اند از: مکان کنترل⁹ (درونی یا بیرونی)، وضعیت پایداری و کنترل پذیری. موفقیت تحصیلی که در تفکر فرد به علل بیرونی مانند: شانس یا کمک دیگران نسبت داده می شود احساس عزت نفس¹⁰ (هیجان مثبت) ایجاد نمی کند. سلیگمن¹¹ (1990) در پژوهشی سبک تفکر آزمودنیها را مورد بررسی قرار داد و به این نتیجه رسید که خوش بینی¹² و امید¹³ (هیجان های مثبت) از سبک اسنادی افراد ناشی می شوند و آموختنی هستند. افراد خوش بین عقب نشینی ها و شکستها را موقتی و ناشی از علل بیرونی می دانند و امید نیز سبکی

و هیجان ها را مورد بررسی قرار داد و به این نتیجه رسید که فکر کردن به هیجان سبب ایجاد واکنش های مربوط به آن هیجان می گردد. او نشان داده است که تفکر درباره رویدادهای خوشحال کننده، تغییراتی را در واکنش های فیزیولوژیک مربوط به شادی³⁰ به وجود می آورد. فردی که دیدی مثبت و نو نسبت به دنیا دارد تلاش می کند تا دنیا را کشف کند و آن را طوری تغییر دهد که باعث شادی بیشتر او شود. پژوهش ها بیانگر آن هستند که عوامل زیستی³¹، آموخته شده و شناختی³² در پدایش هیجان ها دخالت دارند. در بعد زیست شناختی سطح اپی نفرین³³ و نوراپی نفرین³⁴ نشان می دهد که افراد در موقعیت های هیجانی مقدار بیشتری از این مواد را ترشح می کنند. در بعد آموخته شده، شواهد نشان می دهد که وقتی فرد از عهده تکالیف مشکل برمی آید احساس خود رضامندی بیشتری می کند و در بعد شناختی افراد می توانند موقعیت منفی را با انتخاب دیدگاهی مثبت دوباره تفسیر کنند.

سلیگمن (1990) در پژوهش های مربوط به تفکر و افسردگی به بررسی تغییر سبک تفکر بدبینانه به خوشبینانه پرداخت. پژوهش او نشان می دهد که آموزش سبک تفکر خوشبینانه به افراد باعث کاهش و ناپدید شدن افسردگی (هیجان منفی) آنها می گردد. در پژوهشی دیگر، شاورز³⁵ (1992) در بررسی رابطه تفکر مثبت و منفی و هیجان ها به این نتیجه رسید که اگر آزمودنیها تفکر مثبت را در خود فعال کنند و به امور با دید مثبت بنگرند هیجان های خوب مانند امید و خوش بینی را تجربه خواهند کرد و اگر تفکر منفی را در خود فعال نمایند احساس و هیجان بد و نامطلوب خواهند داشت.

در این پژوهش برای بررسی رابطه بین متغیرها دانشجویان ریاضی و هنر در نظر گرفته شدند، زیرا که تفکر را به دو شق تفکر بی هدف و تفکر هدفمند تقسیم کرده اند. تفکر بی هدف جای مهمی در زندگی هیجانی ما دارد. تفکر هدفمند نیز به تفکر جبری³⁶ و غیر جبری³⁷ تقسیم می شود. تفکر جبری مانند تفکر مورد نیاز در انجام محاسبه های

شامل 13 مورد است که عبارت اند از: قانون گذارانه (خلاق)¹⁶، اجرایی¹⁷، قضایی¹⁸، فرد سالاری¹⁹، پایورسالاری²⁰، جرگه سالاری²¹، ناسالاری²²، کلی نگر²³، جزئی نگر²⁴، درون نگر²⁵، بیرون نگر²⁶، آزاد اندیش²⁷ و محافظه کار²⁸. افرادی که دارای سبک تفکر قانون گذارانه (خلاق) می باشند تمایل دارند خود تصمیم بگیرند که چه کاری را انجام دهند. افراد با سبک اجرایی مایل اند از مقررات پیروی کنند و افراد با تفکر قضایی تمایل دارند که امور را ارزشیابی نمایند. هم چنین شخص فرد سالار فردی است با اراده و مصمم، این فرد به کسی اجازه نمی دهد که در حل مسائل او دخالت کنند. شخص پایورسالار، هدف ها را به صورت سلسله مراتبی منظم کرده و نیاز به اولویت بندی هدف ها را ادراک می کند. فرد جرگه سالار مانند فرد پایورسالار علاقه دارد امور را در همان زمان تعیین شده انجام دهد، اما او غالباً مطمئن نیست که چه کاری را باید در ابتدا شروع کند و یا چه زمانی را صرف انجام یک کار نماید. افراد ناسالار از سیستم ها به صورت جدی دوری می گزینند و با آنچه سیستم ها ارائه می دهند مقابله می کنند (استرنبرگ، 2003).

افراد با سبک تفکر کلی نگر ترجیح می دهند مسائل و امور را در حد گسترده و وسیع مورد بررسی قرار دهند، ولی افراد جزئی نگر به جزئیات امور و مسائل تأکید دارند. هم چنین افراد درون نگر با امور درونی و انتزاعی سرو کار دارند، اما افراد بیرون نگر بیشتر به محیط بیرونی تمایل داشته و مردم دارمی باشند. افراد آزاد اندیش ترجیح می دهند که فراتر از برنامه های موجود فکر کنند و به دنبال حداکثر تغییرند، اما افراد دارای سبک تفکر محافظه کار دوست دارند به برنامه های موجود وفادار بمانند و به دنبال حداقل تغییرند (استرنبرگ، 2003).

عوامل شناختی نقش مهمی در ایجاد هیجان ها دارند. فرانکن²⁹ (1990) در پژوهش خود رابطه سبک های تفکر

جدول توزیع فراوانی جامعه مورد پژوهش و تعیین مؤلفه های محاسبه حجم نمونه و فرمول محاسبه حجم نمونه برای هر زیر گروه انتخاب شدند (دلاور، 1384).

ابزار پژوهش

در این پژوهش برای اندازه گیری سبک های تفکر از پرسش نامه سبک های تفکر⁴¹ استرنبرگ (1997 a) و برای اندازه گیری هیجان طلبی از آزمون هیجان طلبی آرن⁴² (1994) استفاده شد.

1- پرسش نامه سبک های تفکر: این پرسش نامه در 1991 طراحی شده است و شامل 104 سؤال می باشد که 13 خرده آزمون یعنی 13 سبک تفکر را بررسی می کند. استرنبرگ (1997 a) به منظور بررسی روایی و پایایی این پرسش نامه مطالعه های زیادی انجام داده است. او مطالعه تحلیل عاملی را به منظور بررسی روایی سازه انجام داده و نتایج تحلیل عاملی 5 عامل را استخراج کرده که 77% واریانس داده ها را تبیین کرده است. دای⁴³ و فلدهاوسن⁴⁴ (1999) در پژوهشی 12 سبک از 13 سبک تفکر را مورد بررسی قرار دادند. یافته های به دست آمده در مورد پایایی پرسش نامه سبک های تفکر نشانگر آن بود که ضریب پایایی آلفا برای خرده آزمونها به طور قابل قبولی بالا بود (از 0/64 تا 0/89 با میانگین 0/75). معنوی پور (1381) و امامی پور (1381) نیز پایایی و روایی پرسش نامه سبک های تفکر استرنبرگ را تأیید کرده اند.

2- پرسش نامه هیجان طلبی آرن⁴⁵ (AISS): این آزمون در 1994 توسط آرن تهیه شد، به واسطه هدفی که آرن در رابطه با پیش بینی گستره وسیعی از رفتارهای متمایل به نوجویی⁴⁶ و شدت گرایی⁴⁷ مربوط به تجارب حسی داشت به تهیه این آزمون اقدام کرد که طراحی آزمون فوق در 20 سؤال می باشد، سؤال های فرد خصیصه نوجویی و سؤال های زوج خصیصه شدت گرایی را مورد آزمون قرار می دهند. مطالعه های زیادی توسط آرن (1994) در رابطه با پایایی این آزمون صورت گرفته است.

ریاضی است و تفکر غیر جبری دارای تفکر نقطه آغاز مشخص و تفکر بدون نقطه آغاز مشخص (خلاقیت) است. (جانسون³⁸ - لیرد³⁹، 1988، به نقل سیف، 1386). در ضمن معرفت هنری نیز یکی از انواع معارف بشری است و برای هنرمند حقیقت در احساس او نهفته است و داور نهایی در هنر هیجان و احساس شخصی است (سیف، 1384). سبک های تفکر و هیجان طلبی⁴⁰ به دلیل اهمیت کاربردی و نظری همچنان در زمینه های مختلف نیازمند بررسی و پژوهش است. براین اساس، هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی رابطه سبک های تفکر با هیجان طلبی، سبک های تفکر با پیشرفت تحصیلی و نیز بررسی رابطه بین هیجان طلبی با پیشرفت تحصیلی است. بنابراین پژوهش حاضر به بررسی فرضیه های زیر پرداخته است. 1- بین سبک های تفکر و هیجان طلبی رابطه وجود دارد. 2- بین سبک های تفکر و پیشرفت تحصیلی رابطه وجود دارد و 3- بین هیجان طلبی و پیشرفت تحصیلی رابطه وجود دارد.

روش

پژوهش حاضر با توجه به بررسی رابطه بین متغیرها از نوع همبستگی است.

جامعه، نمونه و روش نمونه گیری

جامعه آماری پژوهش نیز از دو قسمت تشکیل شده است. جامعه اول: کلیه دانشجویانی که در رشته های مختلف هنر در نیمسال دوم تحصیلی 87-88 در دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز، دانشکده هنر و معماری به تحصیل اشتغال داشتند که تعداد آنها 5837 نفر بود. جامعه دوم: کلیه دانشجویانی که در رشته ریاضی دانشکده علوم پایه دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکز، مجتمع پیامبر اعظم در نیمسال دوم تحصیلی 87-88 به تحصیل اشتغال داشتند که تعداد آنها 954 نفر دانشجوی بود. نمونه آماری پژوهش شامل 928 نفر از دانشجویان ریاضی و هنر بود که از این تعداد 266 نفر دانشجویان پسر و 662 نفر از دانشجویان دختر بودند. روش نمونه گیری طبقه ای نسبی بود. بنابراین تعدادی دختر و پسر از طبقات مربوط به رشته های هنر و ریاضی با توجه به

جدول 1 توزیع فراوانی نمونه بر حسب جنسیت و رشته تحصیلی نشان داده شده است.

جدول 1: توزیع فراوانی نمونه بر حسب جنسیت و رشته تحصیلی

کل	رشته تحصیلی		جنسیت
	هنر	ریاضی	
266	222	44	مرد
662	416	246	زن
928	638	290	کل

در جدول شماره 2 مشخصه های آماری آزمودنی ها بر حسب نمره های سبک های تفکر، هیجان طلبی و پیشرفت تحصیلی به تفکیک در مورد دانشجویان دختر و پسر ارائه شده اند. همان طور که جدول نشان می دهد میانگین هیجان طلبی از همه بیشتر است و نیز انحراف استاندارد آن هم بالاتر از همه می باشد، به این معنی که پراکندگی نمرات در متغیر هیجان طلبی بیشتر از متغیر های دیگر است.

جدول 2: میانگین و انحراف استاندارد نمره های دانشجویان بر حسب سبک های تفکر، هیجان طلبی و پیشرفت تحصیلی

کل	دانشجویان دختر		دانشجویان پسر		متغیرها	
	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین		
0/855	5/67	0/843	5/67	0/885	5/66	قانون گذار
1/024	4/93	1/007	4/94	1/066	4/91	اجرایی
0/976	5/08	0/965	5/04	0/992	5/23	قضایوت گر
1/295	4/57	0/877	4/61	1/984	4/47	فرد سالار
1/271	5/27	1/358	5/30	1/020	5/18	پاپور سالار
0/976	4/18	0/952	4/17	1/035	4/21	جرگه سالار
0/875	4/53	0/835	4/53	0/968	4/53	ناسالار
1/056	4/63	1/031	4/69	1/105	4/48	کلی نگر
0/915	4/57	0/881	4/54	0/993	4/64	جزئی نگر
1/107	4/41	1/088	4/40	1/155	4/44	درون نگر
1/053	5/20	0/999	5/24	1/173	5/11	بیرون نگر
1/013	5/43	1/001	5/34	1/012	5/65	آزاد اندیش
1/161	4/09	1/143	4/15	1/189	3/92	محافظه کار
7/925	52/07	8/007	51/69	7/652	53/02	هیجان طلبی
2/010	16/34	2/090	16/38	1/795	16/25	پیشرفت تحصیلی

در مطالعه ای همبستگی قوی بین این مقیاس و رفتار خطر کردن مشاهده شد (0/85). هم چنین مطالعه های او نشان داد که پایایی درونی برای مجموع مواد این پرسش نامه 0/70 می باشد. برای شدت گرایی 0/64 و نوگرایی 0/50 گزارش شده است. داده های دیس ریچارد⁴⁸، مارتین⁴⁹، دنتر⁵⁰ و پیگن⁵¹ (2008) نیز بیانگر اعتبار هم زمان و پیش بینی کننده خوبی برای آزمون AISS است. نیکو (1383) نیز پایایی و روایی پرسش نامه هیجان طلبی آرنه را تأیید کرده است.

ضمناً پیشرفت تحصیلی، توسط میانگین معدل نیم سال جاری و سال گذشته یادگیرندگان اندازه گیری شد.

یافته ها

پس از استخراج داده ها و وارد کردن آنها به نرم افزار SPSS، با توجه به فرضیه هایی که ارائه شده، به بررسی داده ها پرداخته می شود. چنانکه ملاحظه می گردد، در

به منظور بررسی رابطه بین سبک های تفکر و هیجان طلبی که در قالب فرضیه شماره 1 مطرح شده است، از ضریب همبستگی پیرسون و آزمون ضریب همبستگی استفاده شد که آزمون فوق به تفکیک در دو گروه جنسیتی انجام شد و نتایج حاصل از محاسبه ضرایب همبستگی در جدول 3 ارائه شده است. براساس داده های جدول 3 بین سبک های تفکر قانون گذار، فرد سالار، جرگه سالار، ناسالار، درون نگر، آزاد اندیش و هیجان طلبی در گروه پسران رابطه مستقیم وجود دارد و بین سبک های تفکر قانون گذار، قضاوت گر، آزاد اندیش و هیجان طلبی در دختران رابطه مستقیم و بین سبک های تفکر اجرایی، محافظه کار و هیجان طلبی در دختران رابطه معکوس وجود دارد.

جدول 3: ضرایب همبستگی و آزمون ضریب همبستگی بین سبک های تفکر و هیجان طلبی

دختران			پسران			متغیرها
سطح معناداری	t	r _{xy}	سطح معناداری	t	r _{xy}	
**0/001	3/474	0/134	**0/001	3/928	0/235	هیجان طلبی
**0/001	6/408	-0/242	-0/380	-0/879	-0/054	
**0/009	2/634	0/102	-0/066	1/848	0/113	
-0/462	0/745	0/029	*0/025	2/247	0/137	
-0/196	1/286	-0/050	-0/280	1/075	0/066	
-0/173	1/364	0/053	**0/001	3/893	0/233	
-0/376	0/874	0/034	**0/001	3/805	0/228	
-0/376	0/874	-0/034	-0/074	1/798	0/110	
-0/659	0/437	-0/017	-0/366	0/911	0/056	
-0/251	1/157	0/045	*0/014	2/4	0/151	
-0/907	0/128	0/005	-0/059	1/898	0/116	
**0/001	7/175	0/269	**0/001	4/574	0/271	
**0/001	7/639	-0/285	-0/246	-1/157	-0/071	

*p<0/05 **p<0/01

برای مقایسه نتایج بررسی فرضیه مربوط به رابطه بین سبک های تفکر و هیجان طلبی در دو مورد سبک قانون گذار و آزاد اندیش در هر دو گروه جنسیتی از لحاظ آماری معنادار است. ضرایب محاسبه شده در دو گروه در دو سبک فوق با یکدیگر مقایسه شده که نتایج آن در جدول 4 نشان داده شده است.

برای مقایسه نتایج بررسی فرضیه مربوط به رابطه بین سبک های تفکر و هیجان طلبی در دو گروه جنسیتی در مواردی که در هر دو زیر گروه پسران و دختران رابطه معنادار است، برای مشخص کردن این امر که رابطه در کدام زیر گروه قوی تر است از آزمون معنادار بودن تفاوت دو ضریب همبستگی در نمونه های مستقل استفاده شد. با توجه به

جدول 4: آزمون تفاوت دو ضریب همبستگی در نمونه های مستقل (سبک های تفکر و هیجان طلبی)

سطح معناداری	Z	خطای تفاوت دو شاخص فیشر	Z'_f	Z'_m	$\Gamma_{xy}(f)$	$\Gamma_{xy}(m)$	سبک تفکر
			شاخص فیشر (دختران)	شاخص فیشر (پسران)	رابطه سبک تفکر و هیجان طلبی (دختران)	رابطه سبک تفکر و هیجان طلبی (پسران)	
-	1/385	0/0729	0/136	0/239	0/134	0/235	قانون گذار
-	0/027	0/0729	0/277	0/277	0/269	0/271	آزاد اندیش

نتیجه جدول 4 بیانگر آن است که با توجه به اینکه شاخص Z محاسبه شده (در هر دو مورد) کوچکتر از شاخص بحرانی است (1/96)، بنابراین با اطمینان 95 درصد فرض صفر مبنی بر برابری دو ضریب همبستگی در دو گروه تأیید می شود. به عبارت دیگر دو ضریب محاسبه شده با یکدیگر تفاوت معنادار آماری ندارند. برای بررسی رابطه بین سبک های تفکر و پیشرفت تحصیلی که در قالب فرضیه شماره 2 مطرح شده است نیز از ضریب همبستگی پیرسون و آزمون ضریب همبستگی استفاده شده که آزمون فوق به تفکیک در دو گروه جنسیتی انجام شد و نتایج حاصل از محاسبه ضرایب همبستگی در جدول 5 ارائه شده است. براساس داده های جدول بین سبک های تفکر قانون گذار، پایورسالار و پیشرفت تحصیلی در پسران رابطه مستقیم وجود دارد و در دختران بین سبک تفکر قانون گذار، جرگه سالار، درون نگر، آزاد اندیش و پیشرفت تحصیلی رابطه مستقیم و بین سبک های تفکر اجرایی، محافظه کار و پیشرفت تحصیلی رابطه معکوس وجود دارد.

جدول 5: ضرایب همبستگی و آزمون ضریب همبستگی بین سبک های تفکر و پیشرفت تحصیلی

دختران			پسران			متغیرها
سطح معناداری	t	Γ_{xy}	سطح معناداری	t	Γ_{xy}	
**0/001	3/500	0/135	*0/035	2/114	0/129	قانون گذار
**0/001	-3/659	-0/141	-0/108	1/617	0/099	اجرایی
-0/825	0/231	0/009	-0/287	1/058	0/065	قضایوت گر
-0/859	0/180	0/007	-0/837	0/211	0/013	فرد سالار
-0/918	-0/103	-0/004	**0/007	2/718	0/165	پایور سالار
*0/013	2/504	0/097	-0/416	0/813	-0/05	جرگه سالار
-0/225	1/209	0/047	-0/457	0/748	0/046	ناسالار
-0/169	-1/389	-0/054	-0/809	0/244	0/015	کلی نگر
-0/935	0/077	-0/003	-0/172	1/370	0/084	جزئی نگر
*0/093	2/400	0/093	-0/376	0/895	0/055	درون نگر
-0/339	-0/951	-0/037	-0/496	0/683	0/042	بیرون نگر
**0/001	4/459	0/171	-0/421	0/813	0/050	آزاد اندیش
**0/001	-4/512	-0/173	-0/196	1/304	0/080	محافظه کار

*p<0/05 ***p<0/01

برای مقایسه نتایج بررسی فرضیه مربوط به رابطه بین سبک های تفکر و پیشرفت تحصیلی در دو گروه جنسیتی در مواردی که در هر دو گروه رابطه معنادار است، برای مشخص کردن این امر که رابطه در کدام گروه قوی تر

است از آزمون معنادار بودن تفاوت دو ضریب همبستگی در نمونه های مستقل استفاده شد . با توجه به داده های جدول 5 رابطه بین سبک تفکر قانون گذار و پیشرفت تحصیلی در هر دو گروه جنسیتی از لحاظ آماری معنادار است . ضرایب محاسبه شده در دو گروه در سبک فوق با یکدیگر مقایسه شده که نتایج آن در جدول 6 نشان داده شده است .

جدول 6: آزمون تفاوت دو ضریب همبستگی در نمونه های مستقل (سبک های تفکر و پیشرفت تحصیلی)

سطح معنا داری	z	خطای تفاوت دو شاخص فیشر	z'_f	z'_m	$r_{xy(t)}$	$r_{xy(m)}$	سبک تفکر
			شاخص فیشر (دختران)	شاخص فیشر (پسران)	رابطه سبک تفکر و پیشرفت تحصیلی (دختران)	رابطه سبک تفکر و پیشرفت تحصیلی (پسران)	
-	0/082	0/0729	0/136	0/131	0/135	0/129	قانون گذار

نتیجه آماری جدول 6 بیانگر آن است که با توجه به اینکه شاخص Z محاسبه شده (0/082) کوچکتر از شاخص Z بحرانی است (1/96) . بنابراین با اطمینان 95 درصد فرض صفر مبنی بر برابری دو ضریب همبستگی در دو گروه پسران و دختران تأیید می شود . به عبارت دیگر دو ضریب محاسبه شده با یکدیگر تفاوت معنادار آماری ندارند .

برای بررسی رابطه بین هیجان طلبی و پیشرفت تحصیلی که در قالب فرضیه شماره 3 مطرح شده است نیز از ضریب همبستگی پیرسون و آزمون ضریب همبستگی استفاده شد و باز هم آزمون فوق به تفکیک در دو گروه جنسیتی انجام شد که نتایج حاصل از محاسبه ضرایب همبستگی در جدول 7 ارائه شده است .

جدول شماره 7: ضرایب همبستگی و آزمون ضریب همبستگی بین هیجان طلبی و پیشرفت تحصیلی

دختران			پسران			متغیرها	
سطح معناداری	t	r_{xy}	سطح معناداری	t	r_{xy}	پیشرفت تحصیلی	هیجان طلبی
**0/007	2/712	0/105	-0/474	0/745	0/044		

**p<0/01

گروه پسران و دختران رابطه مستقیم وجود دارد و میزان رابطه در دو زیر گروه در یک سطح است. 2- بین سبک های تفکر فرد سالار ، جرگه سالار ،ناسالار ، درون نگر و هیجان طلبی در گروه پسران رابطه مستقیم وجود دارد ولی در گروه دختران رابطه وجود ندارد . 3- بین سبک های تفکر اجرایی ، محافظه کار و هیجان طلبی در گروه دختران رابطه معکوس وجود دارد ولی در گروه پسران رابطه وجود ندارد. 4- بین سبک تفکر قضاوت گر و هیجان طلبی در گروه دختران رابطه مستقیم وجود دارد ولی در گروه پسران رابطه وجود ندارد . 5- بین سبک های تفکر پایورسالار ،

با توجه به نتایج فوق بین هیجان طلبی و پیشرفت تحصیلی پسران رابطه وجود ندارد ولی در گروه دختران بین متغیرهای فوق رابطه مستقیم وجود دارد . بنابراین فرضیه مربوط به رابطه بین هیجان طلبی و پیشرفت تحصیلی در گروه دختران تأیید می شود.

بحث و نتیجه گیری

با توجه به یافته های حاصل از تحلیل داده های پژوهش در بررسی فرضیه مربوط به رابطه سبک های تفکر و هیجان طلبی می توان نتیجه گرفت : 1- بین سبک های تفکر قانون گذار ، آزاداندیش و هیجان طلبی در هر دو

پیشرفت تحصیلی خیلی زیاد نیست ، با این حال نباید انتظار داشت که افراد دارای سبک تفکر خلاق در بین افراد دارای توانائیهای ضعیف یادگیری یافت شوند . میزان قابل توجهی یادگیری لازمه هر گونه تفکر خلاق می باشد . اما بالاتر از این میزان یعنی نمرات خیلی بالای پیشرفت تحصیلی با فعالیتهای فکری خلاق رابطه زیادی ندارند .

2- بین سبک تفکر پایورسالار و پیشرفت تحصیلی در گروه پسران رابطه مستقیم وجود دارد ولی در گروه دختران رابطه وجود ندارد . 3- بین سبک های تفکر اجرایی ، محافظه کار و پیشرفت تحصیلی در گروه دختران رابطه معکوس وجود دارد ولی در گروه پسران رابطه وجود ندارد . 4- بین سبک های تفکر جرگه سالار ، درون نگر ، آزاد اندیش و پیشرفت تحصیلی در گروه دختران رابطه مستقیم وجود دارد ولی در گروه پسران رابطه وجود ندارد . 5- بین سبک های تفکر قضاوت گر ، فرد سالار ، ناسالار ، کلی نگر ، جزئی نگر ، بیرون نگر و پیشرفت تحصیلی رابطه وجود ندارد . در این ارتباط ، امامی پور (1381) در پژوهش خود به این نتیجه رسید که بین سبک های تفکر و پیشرفت تحصیلی رابطه وجود دارد ، طوری که سبک های تفکر آزاداندیش و پایور سالار پیش بینی کننده پیشرفت تحصیلی بالا در دانش آموزان و سبک تفکر جرگه سالار پیش بینی کننده پیشرفت تحصیلی پایین در دانشجویان بودند . هم چنین استرنبرگ و گریگورنکو⁵³ (1997) نقش سبک های تفکر را در پیشرفت تحصیلی یادگیرندگان مورد بررسی قرار دادند . در کل سبک های قضایی و قانون گذارانه دارای نمره های بیشتری بوده و از پیشرفت تحصیلی بهتری نیز برخوردار بودند ، اما یادگیرندگانی که نمره های بالاتری در سبک اجرایی داشتند از پیشرفت تحصیلی پایین تر از متوسط برخوردار بودند .

در بررسی رابطه بین هیجان طلبی و پیشرفت تحصیلی براساس یافته های به دست آمده می توان گفت که بین هیجان طلبی و پیشرفت تحصیلی پسران رابطه وجود ندارد ولی در گروه دختران بین متغیرهای نامبرده رابطه مستقیم

کلی نگر ، جزئی نگر ، بیرون نگر و هیجان طلبی رابطه وجود ندارد .

در این ارتباط ، فرانکن (1990) در بررسی رابطه بین سبک تفکر قانون گذار (خلاق) و هیجان طلبی به این نتیجه رسیده است که افراد خلاق می توانند نگرشی جدید نسبت به امور داشته باشند ، به همه چیز از چشم اندازهای متفاوتی بنگرند و راه حل های تازه ای خلق کنند که افراد هیجان طلب تمام این ویژگی ها را دارند ، بنابراین رابطه بین سبک تفکر قانون گذار (خلاق) و هیجان طلبی معنی دار و مثبت می باشد . در پژوهشی لازاروس (1991) در بررسی تفکر و هیجان به این نتیجه رسید که افراد می توانند موقعیت منفی را با تفکری مثبت دوباره تفسیر کنند . اگر افراد به موقعیت ها با دید مثبت بنگرند ، هیجان مثبتی را تجربه می کنند ، چنین پژوهش هایی نقش تفکر را در هیجان به اثبات می رساند .

کالبرستون⁵² (1997) در بررسی تفکر دو زیر گروه جنسیتی و هیجان ها به این نتیجه رسیده است که زنان به دلیل عوامل شناختی و تفکر بیشتر در معرض هیجان های منفی قرار دارند . زنان افسرده مهارت های کمی برای حل مسئله دارند و سبک های تفکرشان آنها را نسبت به هیجان های منفی آسیب پذیرتر می کند ، بنابراین زنانی که شیوه تفکر بدبینانه دارند نسبت به مردانی که شیوه تفکرشان بدبینانه است بیشتر افسرده می شوند ، زیرا وقتی واقعه بدی برای زنان رخ می دهد آنها بیشتر به تحلیل افراطی روی می آورند ولی مردان بیشتر به کارهایی مانند ورزش روی می آورند که ذهن و فکر را به مسیر دیگری هدایت می کند .

در بررسی فرضیه مربوط به رابطه بین سبک های تفکر و پیشرفت تحصیلی براساس یافته های به دست آمده می توان نتیجه گرفت : 1- بین سبک تفکر قانون گذار (خلاق) و پیشرفت تحصیلی در هر دو گروه مردان و زنان رابطه مستقیم وجود دارد و میزان رابطه در دو گروه در یک سطح است . سیف (1386) در این ارتباط عنوان می کند که رابطه بین نمره های خلاقیت با نمره های

معلمان و دیگر افراد در محیط های آموزشی در مورد سبک های تفکر و هیجان طلبی که می تواند به آنها برای استفاده از روش های آموزشی و ارتقاء پیشرفت تحصیلی کمک نماید، توصیه می گردد. و نیز پیشنهاد می شود که با وسعت بخشیدن به دامنه سنی سبک های تفکر و هیجان طلبی را در دیگر گروه های سنی و گروه های مختلف علمی، فرهنگی و اجتماعی مقایسه و بررسی کرد.

یادداشت ها

- 1- Thinking styles
- 2- Emotions
- 3- Academic achievement
- 4- Timmy
- 5- Sternberg
- 6- Izard
- 7- Attribution
- 8- Weiner
- 9- Locus of control
- 10- Self – esteem
- 11- Seligman
- 12- Optimism
- 13- hope
- 14- Self – concept
- 15- Lazarus
- 16- Legislative (creative)
- 17- Executive
- 18- Judicial
- 19- Monarchic
- 20- Hierarchic
- 21- Oligarchic
- 22- Anarch
- 23- Global
- 24- Local
- 25- Internal
- 26- External
- 27- Liberal
- 28- Conservative
- 29- Franken
- 30- Happiness
- 31- Biological
- 32- Cognitive
- 33- Epinephrine
- 34- Norepinephrine
- 35- Showers
- 36- Deterministic
- 37- Nondeterministic
- 38- Johnson
- 39- Laird
- 40- Sensation seeking
- 41- Thinking Styles Inventory
- 42- Arnett
- 43- Dia

معنی دار وجود دارد . بنابراین فرضیه مربوط به رابطه بین هیجان طلبی و پیشرفت تحصیلی در گروه پسران رد ولی در گروه دختران تأیید می شود . حسین پور (1376) در پژوهشی تحت عنوان بررسی نقش تهییج طلبی در دقت و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دبیرستانهای پسرانه شهر تهران به این نتیجه رسید که بین میزان هیجان طلبی و میزان دقت در گروه پسران همبستگی معنی دار می باشد ، هم چنین بین پراکندگی نمره های آزمون هیجان طلبی در افرادی که دارای نمره های بالاتری هستند ، در مقایسه با افرادی که نمره های پایین تر از میانگین دارند تفاوت معنی داری وجود دارد . پژوهش مک کله لند⁵⁴ (1985) نشان می دهد ، افرادی که نیاز به پیشرفت زیاد دارند از هیجان های مثبتی برخوردارند و در کل هیجان مثبت موجب پیشرفت تحصیلی می شود. افراد دارای هیجان های مثبت به دنبال موفقیت و شکست تحصیلی عملکرد خوبی دارند اما افراد دارای هیجان های منفی در پی شکست به طور معنی داری عملکرد ضعیف تری از خود نشان می دهند . بنابراین افراد دارای نیاز زیاد به پیشرفت تحصیلی عموماً با هیجان های گرایشی و مثبت مانند امید ، غرور و انتظار خشنودی پاسخ می دهند در صورتی که افرادی که نیاز کم به پیشرفت دارند معمولاً با هیجان های اجتنابی و منفی مانند اضطراب ، دفاع و ترس از شکست واکنش نشان می دهند . از محدودیت های پژوهش حاضر طولانی بودن سؤال های پرسش نامه سبک های تفکر می باشد که این امر موجب خستگی بعضی از آزمودنی ها می شد و ضمناً بعضی از دانشجویان به دلایل مختلفی نمی توانستند پرسش نامه ها را پاسخ دهند که این مسئله موجب طولانی شدن نمونه گیری شد .

انجام پژوهش های دیگری در زمینه بررسی سبک های تفکر و هیجان طلبی با سایر حوزه های آموزشی و یادگیری مانند حافظه ، خلاقیت ، حل مسئله ، استراتژی های شناختی و فرا شناختی که می تواند منجر به افزایش دانش در این زمینه ها گردد، پیشنهاد می گردد. هم چنین به آگاه ساختن

کارشناسی ارشد چاپ نشده. دانشگاه آزاد اسلامی. واحد علوم و تحقیقات تهران.

Arnett, J. (1994). Sensation seeking: A new conceptualization and a new scale. *Journal of Personality and Individual Differences*, 16(2), 289-296.

Culberston, F. M. (1997). Depression and gender. *American Psychologist*, 52, 25-31.

Desrichard, O., Martin, P., Dantzer, B., & Paignon, A. (2008). The French version of the Arnett inventory of sensation seeking: Internal & predictive validity. Retrieved on Nov. 20, 2008 from <http://www.sciencedirect.com>

Dia, D. Y., & Feldhusen, J. F. (1999). A validation study of the thinking styles inventory: Implications for gifted education. *Roper Review*, 21(4), 302-307.

Franken, R. E. (1990). *Thinking styles of sensation seekers*. Unpublished manuscript, University of Calgary, Canada.

Izard, C. E. (1991). *The psychology of emotions*. New York: Plenum.

Lazarus, R. S. (1991). *Emotion and adaptation*. New York: Oxford University press.

McClelland, D. C. (1985). *Human motivation*. Glenview, IL: Scott, Foresman.

Seligman, M. E. P. (1990). *Learned optimism*. New York: Alfred A. Knopf.

Showers, C. (1992). Compartmentalization of positive and negative self-knowledge: keeping bad apples out of the bunch. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62, 1036-1049.

Sternberg, R. J. (1997). *Thinking styles*. New York: Cambridge University press.

Sternberg, R. J. (2003). *Thinking styles*. New York: Cambridge University press.

Sternberg, R. J., & Grigorenko, E. L. (1997). Are cognitive still in styles? *American Psychologist*, 52, (7), 700-712.

Timmy, E. (2007). *Thinking and Emotion*. Retrieved on Feb. 12, 2008 from <http://www.isnare.com/>

44- Feldhusen

45- Arnett Inventory of Sensation Seeking

46- Novelty

47- Intensity

48- Desrichard

49- Martine

50- Dantzer

51- Paignon

52- Culberston

53- Grigorenko

54- McClelland

منابع

امامی پور، س. (1381). بررسی تحولی سبک های تفکر در دانش آموزان و دانشجویان و رابطه آن با خلاقیت و پیشرفت تحصیلی. رساله دکتری. دانشگاه آزاد اسلامی. واحد علوم و تحقیقات تهران.

حسین پور، ش. (1376). بررسی نقش تهییج طلبی در دقت و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دبیرستان های پسرانه شهر تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت مدرس.

دلاور، ع. (1384). احتمالات و آمار کاربردی در روانشناسی و علوم تربیتی. تهران: انتشارات رشد.

سیف، ع. ا. (1384). روانشناسی پرورشی. تهران: آگاه.

سیف، ع. ا. (1386). روانشناسی پرورشی نوین: روانشناسی یادگیری و آموزش. تهران: دوران.

کریمی، ی. (1386). روانشناسی تربیتی. تهران: نشر ارسباران.

معنوی پور، د. (1381). بررسی روایی و اعتبار و هنجاریابی پرسش نامه سبک های تفکر در دانشجویان. طرح پژوهشی. دانشگاه آزاد اسلامی. واحد گرمسار.

نیکو، س. (1383). رابطه میان سبک یادگیری (تکانشی - تأملی) و هیجان خواهی در دانش آموزان سال اول دبیرستان های شهر تهران در سال تحصیلی 83-1382. پایان نامه